

**”Flertalet av mina elever tar till
knogarna som första handling vid en
konflikt”**

- En kvalitativ undersökning om lärares arbete
med brottsförebyggande insatser

Adam Rydberg & Filip Krstic

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete på avancerad nivå: 87:2023
Lärarprogrammet: 2018–2024
Handledare: Bengt Larsson
Examinator: Pia Lundquist Wanneberg

**”Many of my students resort to fists as
the first action in a conflict”**

- A qualitative study on teachers’s work with crime
prevention efforts

Adam Rydberg & Filip Krstic

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES
Master’s degree project: 87:2023
Teacher Education Program: 2018–2024
Supervisor: Bengt Larsson
Examiner: Pia Lundquist Wanneberg

Sammanfattning

Syfte: Syftet med denna studie är att undersöka lärares arbete med brottsförebyggande insatser i skolan. Genom att utforska och analysera hur lärare uppfattar och implementerar dessa insatser, syftar studien till att ge en djupare förståelse för rollen och effekten av lärarnas bidrag till brottsförebyggande åtgärder.

Frågeställningar:

- Hur kan lärares uppfattningar om deras roll i det brottsförebyggande arbetet beskrivas?
- Vilka aspekter av prevention (social och situationell) genomsyrar lärares dagliga arbete?
- Vilka utmaningar och möjligheter ser lärare med skolans brottsförebyggande arbete?

Metod: Studien genomförs genom en kvalitativ metod. För att undersöka lärares uppfattningar och tolkningar kring brottsförebyggande arbetssätt har semi-strukturerade intervjuer genomförts. Kontrollteorin om bristande sociala band som förklaring för brottsligt beteende används som ramverk för studien.

Resultat: Resultaten visar att lärarna lägger stor vikt vid rollen som positiv förebild inom skolans brottsförebyggande arbete, samt att samverkan med annan personal är essentiellt. Vidare pekar resultaten på att lärarens dagliga arbete genomsyras av både social och situationell prevention, men att den situationella preventionen framträder mer i grundskolan.

Slutsatser: Studien framhäver komplexiteten och nyanserna i lärarnas uppfattningar om deras roll i brottsförebyggande arbete inom skolan, vilket understryker behovet av stödjande strukturer och samarbetsstrategier för effektiv brottsprevention.

Abstract

Purpose: The purpose of this study is to investigate teachers' work with crime prevention measures within the school context. By exploring and analyzing how teachers perceive and implement these measures, the study aims to provide a deeper understanding of the role and impact of teachers' contributions to crime prevention efforts.

Research questions:

- How can teachers' perceptions of their role in crime prevention efforts be described?
- What aspects of prevention (both social and situational) permeate teachers' daily work?
- What challenges and opportunities do teachers perceive in the school's crime prevention efforts?

Method: The study employs a qualitative approach, utilizing semi-structured interviews to probe into teachers' perceptions and interpretations of crime prevention methodologies. Control theory, particularly the concept of weakened social bonds as a causative factor for criminal behavior, serves as the theoretical framework.

Results: The findings highlight that teachers emphasize their role as positive role models in the school's crime prevention initiatives, and underscore the importance of collaboration with other staff. Additionally, the results suggest that teachers' daily activities involve both social and situational prevention, with situational prevention being more prominent in elementary schools.

Conclusions: The study emphasizes the complexity and nuances in teachers' perceptions of their role in crime prevention within schools. It points out the necessity for supportive structures and collaborative strategies for effective crime prevention, reflecting the intricate dynamics of educational institutions as agents of societal change and safety.

Innehållsförteckning

1. INTRODUKTION	1
1.1 BARN OCH UNGA I BROTTSLIGHET: EN LÄGESBILD	1
1.2 SKOLAN EN VANLIG BROTTSPLOTS BLAND UNGA	2
1.3 SKOLANS UPPDRAG ATT FOSTRERA GODA SAMHÄLLSMEDBORGARE.....	2
1.4 NY LAGÄNDRING PÅVERKAR KOMMUNER	3
1.4.1 Skolans brottsförebyggande arbete genom samverkande insatser	3
1.5 STUDIENS RELEVANS	4
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
3. TIDIGARE FORSKNING	5
3.1 UNGDOMSBROTTSLIGHET SOM SAMHÄLLSPROBLEM	5
3.2 FOSTRANSUPPDRAGET OCH SYNEN PÅ ELEVER.....	6
3.3 SKOLANS METODER FÖR ATT VERKA BROTTSFÖREBYGGANDE.....	6
3.4 DEN SOCIALA SKOLMILJÖN OCH LÄRARENS ANSVAR I DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET	8
4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	9
4.1 TEORETISKT RAMVERK	9
4.2 SOCIALA BAND I SKOLAN	10
5. METOD	11
5.1 METODOLOGISK ANSATS	11
5.2 URVAL.....	11
5.3 DATAINSAMLINGSMETOD.....	12
5.4 GENOMFÖRANDE	12
5.5 DATABEARBETNING	13
5.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	15
5.7 TILLFÖRLITLIGHET OCH TROVÄRDIGHET.....	15
6. RESULTAT	16
6.1 LÄRARENS ARBETE MED FOSTRANSUPPDRAGET FÖR ATT FÖREBYGGA BROTT: FOSTRAN OCH FÖREBILD	17
6.2 LÄRARENS RIKTLINJER OCH ARBETE MED BROTTSFÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER: SITUATIONELL OCH SOCIAL PREVENTION	19
6.3 ARBETSUPPGIFTER INOM YRKET: EN UTMANING ELLER MÖJLIGHET	21
6.3.1 Utmaningen i att veta var gränsen går	22
6.4 SAMVERKAN: EN MÖJLIGHET OCH UTMANING I DET BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETET	23
6.5 SAMMANFATTNING AV RESULTATET	26
7. RESULTATDISKUSSION	27
7.1 STUDIENS RESULTAT I RELATION TILL BEFINTLIG FORSKNING	27
7.2 RESULTATETS KONTEXTUALISERING INOM DET TEORETISKA RAMVERKET	29
7.3 IMPLIKATIONER AV RESULTATEN FÖR FRAMTIDA FORSKNING	30
7.4 METODDISKUSSION	31
8. SLUTSATS	32

1. Introduktion

Det har inom ramen för den offentliga samhällsdebatten varit ett ständigt aktuellt ämne att diskutera skolan och ungdomsbrottsligheten. Skolan har i diskussionen benämnts som en institution som har en stor potential att vara brottspreventiv. En av de viktigaste aspekterna gällande brottsprevention och skolan är att negativa skolresultat har ett samband med socialt utanförskap och att begå brott senare i livet (Estrada et al., 2022). Skolan har länge haft ett viktigt uppdrag i att fostra framtida samhällsmedborgare. I en SOU från 1946 redogörs för att skolan har en viktig funktion för människor och samhället, vilket medför stora förhoppningar på skolan. Det understryks med följande citat:

Skolan är, har det sagts, ett samhälle i miniatyr; i detta mindre samhälle böra samma egenskaper omhuldas och utvecklas, som man vill se dominera i det större samhället, i de vuxnas värld. Man bör söka skapa samma sociala miljö i skolan som den man önskar se förverkligad i samhället utanför skolan (SOU, 1946:31, s. 87).

Det kan tillskrivas skolan i allmänhet, lärare i synnerhet, ett ansvar gentemot sina elever gällande fostran. Elevernas skolresultat påverkas negativt av ett samhälle där brottsligheten kryper ner i åldrarna, allvarliga brott ökar och där det råder en skolsegregation (Holmlund, H., Sjögren, A. & Öckert, B, 2019; SOU, 2016:94).

Ett ämne som har uppdagats av både media och forskningen är lärares arbetsmiljö, mer specifikt förekomsten av hot och våld mot lärare. Statistik från Arbetsmiljöverket påvisar att våldet på grundskolor i Sverige har ökat under de senaste tio åren med 50 procent. Det som anmälningarna främst handlar om är elevers våld mot lärare/annan skolpersonal/elevassistenter, en del av våldet har till och med skett på regelbunden basis (Arbetsmiljöverket, 2023).

1.1 Barn och unga i brottslighet: en lägesbild

Det är aktuellt för studien att ge en lägesbild över forskningsområdet och beskriva problemet ur ett samhällsperspektiv. Statistik från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2022) visar att unga personer i åldrarna mellan 15–20 år utgör 19 procent av samtliga misstänkta människor för brott. Statistiken beskriver en ökning av brottsmisstänkta personer i åldrarna 15–17 år mellan

åren 2021 och 2022. Det innebär att unga utgör en allt större del av problematiken med brottslighet och att en ökning har skett. Alla barn och unga tillbringar stora delar av sin vardag i skolan. Det är därför viktigt att belysa brottsproblematiken i skolan. Det kommer i nästa avsnitt att redogöras för förekomsten av brottslighet i skolan.

1.2 Skolan en vanlig brottsplats bland unga

Det har genom statistiska undersökningar påvisats att brott i skolans värld är ett förekommande fenomen. I en rapport från BRÅ (2022) redovisas att 45 procent av eleverna i årskurs 9 har blivit utsatta för brott som misshandel, rån, hot, stöld eller sexualbrott under de senaste 12 månaderna. Det finns ingen diskrepans mellan tjejer och killar i aspekter av utsträckning, däremot är brottens karaktär olikartade. En av konsekvenserna av att elever utsätts för brott är att de har undvikit specifika personer eller platser, inte velat gå till skolan på en hel dag och låtit bli att gå ut på kvällen. Statistiken visar att 50 procent av elever har varit delaktiga i någon form av brott på skolan, dessa kategoriseras som våldsbrott, skadegörelse, stöldbrott eller narkotikabrott (BRÅ, 2022). Resultatet framhäver att en grupp som löper större risk att utsätta andra för brott är elever med skilda föräldrar och elever som är uppväxta i familjer med sämre ekonomiska förutsättningar. BRÅ:s tidigare skolundersökningar gällande brott ger liknande resultat med några procentenheters differens (BRÅ, 2019, 2017, 2015). En slutsats som kan dras är att det är ett problem svensk skola har haft och fortsätter att ha.

1.3 Skolans uppdrag att fostra goda samhällsmedborgare

Skolan är ålagd ett fostransuppdrag, där dess grundläggande syfte är att bidra till elevernas utveckling av samhällsönskvärda egenskaper. Det formuleras uttryckligen i läroplanen. Det understryker följande citat från läroplanen för gymnasieskola:

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor är de värden som utbildningen ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande (Lgy11).

Utifrån ovanstående formulering i läroplanen framträder skolans fostransuppdrag och kärnan i det uppdraget som skolan ska lära eleverna om, genom och i. Inom ramen för studiens

forskningsområden är värden som *människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet* samt *alla människors lika värde* av relevans. Formuleringen *individens fostran till rättskänsla* är av intresse för studiens forskningsområde utifrån brott, kriminalitet och prevention.

1.4 Ny lagändring påverkar kommuner

Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, antyder att kommunala verksamheter bör tillskrivas ansvar i det förebyggande arbetet. Den nya lagen trädde i kraft den 1 juli 2023. Med lagen åsyftas att *”säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder och tar visst ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom kommunen”* (2023:196). Det innebär att kommuner kommer att ansvara för att skolan använder sig av ett *kunskapsbaserat underlag* vid brottsförebyggande åtgärder. Berg, Gustafsson, och Karlsson (2020) beskriver *kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete* som ett arbete som utgår från en evidens- och erfarenhetsbaserad metodik, en lokal lägesbild görs för att sedan systematisk och strukturerat arbeta med brottsproblematiken.

Bestämmelserna i lagen tyder på att *samverkan* är en viktig uppgift för kommunen i allmänhet och för skolan i synnerhet. Det diskuteras under avsnittet 1.4.1 *Skolans brottsförebyggande arbete genom samverkande insatser*.

1.4.1 Skolans brottsförebyggande arbete genom samverkande insatser

I Assbring et al. (2023) framträder en rad olika samverkansgrupper. Ett exempel på en samverkansgrupp är skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF). Deras arbete fokuserar främst på ungdomar som exempelvis har hamnat i kriminellt umgänge eller börjat använda droger. Arbetet som samverkansgruppen gör är åtgärdsplaner och uppföljningsplaner för ungdomarna, i preventivt syfte. Det finns ytterligare samverkansgrupper som sociala insatsgrupper (SIG) och tidiga och samordnade insatser (TSI). TSI har till syfte att stärka och förbättra samordningen mellan inblandade aktörer med målet att skapa en gemensam struktur för bland annat arbetssättet, åtgärdsplaner och uppföljningsplaner. Det finns exempel på arbetsformer som har testats och däribland finns *”Förstärkt första linje”* och *”Skottlandsmodellen”* (Assbring et al., 2023). Det finns ytterligare arbetsmetoder som haft fokus på att minska skolfrånvaro och brottsförebyggande arbete i socialt utsatta områden

(Assbring et al., 2023). Det finns således en rad samverkande insatser inom skolan och en rad arbetsmetoder för att förebygga brott och kriminalitet bland barn och unga idag.

1.5 Studiens relevans

Utifrån ovanstående bakgrund påvisas att skolan har ett ansvar att agera brottsförebyggande. Vidare tycks ungdomsbrottsligheten öka samtidigt som skolan är en plats där brott begås. Det finns höga förväntningar på skolan kopplat till fostransuppdraget, som beskrivs i läroplanens föreskrifter. Implementering av detta, i synnerhet för lärare med ett redan brett uppdrag, kan vara komplext att realisera. Studien har för avsikt att, utifrån ett lärarperspektiv, generera kunskaper om skolans arbete med preventiva insatser, brottsförebyggande i skolkontext och samverkan mellan olika aktörer.

Flera av resultaten från skolledarna indikerar att samverkan mellan skolpersonal, kontinuerligt värdegrundsarbete och socialpedagogisk kompetens ses som viktiga uppgifter i det brottsförebyggande arbetet (Assbring et al., 2023). Detta medför att lärarna, som förlängning av skolledningen, behöver vara bekanta med dessa uppgifter samt att det ska finnas en möjlighet för läraren att arbeta med detta utan att det påverkar andra delar av läraruppdraget, vilket belyses i nedanstående citat från Assbring et al:

Flera rektorer, liksom en av de elevrepresentanter vi har träffat, beskriver att lärare ibland får ta ett alltför stort ansvar att fånga upp elever i riskzonen när andra personalresurser saknas. Trots att lärare själva varken har tid avsatt eller rätt kompetens för att uppmärksamma och stötta elever på väg in i kriminalitet. (Assbring et al., 2023, s. 45).

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka lärares arbete med brottsförebyggande insatser i skolan. Genom att utforska och analysera hur lärare uppfattar och implementerar dessa insatser, syftar studien till att ge en djupare förståelse för rollen och effekten av lärarnas bidrag till brottsförebyggande åtgärder.

Mot bakgrund av ovanstående, ska följande tre forskningsfrågor besvaras:

- Hur kan lärares uppfattningar om deras roll i det brottsförebyggande arbetet beskrivas?
- Vilka aspekter av prevention (social och situationell) genomsyrar lärares dagliga arbete?
- Vilka utmaningar och möjligheter ser lärare med skolans brottsförebyggande arbete?

3. Tidigare forskning

I följande kapitel redogörs för forskningsfältet utifrån studiens område, vilket kan sammanställas till ungdomsbrottslighet, fostransuppdraget, brottsprevention i skolan och lärares brottsförebyggande arbete.

3.1 Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem

Kriminalitet bland unga är ett centralt område för kriminologisk forskning och en fråga som ständigt är aktuell inom svensk samhällsdebatt. Undersökningar vid Samhälle, Opinion, medier- institutet (SOM-institutet) visar att brottslighet är en av de viktigaste politiska sakfrågorna bland väljarna (Estrada et al., 2022; Martinsson, 2021). Brottslighet har negativa effekter på individ och samhällsnivå. Individer som har utsatts för fysiskt våld eller övergrepp uppvisar ofta livslångt psykiskt trauma (Crime-Related Post-Traumatic Stress Disorder) som kan resultera i nedsatt förmåga att hantera vardagliga utmaningar. På en samhällsnivå innebär brottsligheten en ekonomisk börda i form av kostnader för rättsprocesser och anstalter samt skadehantering. Det finns ytterligare belägg för att invånare flyttar från områden med högre brottsfrekvens vilket leder till en nedgång i välfärd för området (McCollister et al., 2010; Ceccato & Wilhelmsson, 2011). De framträdande riskfaktorerna inkluderar kriminalitet inom familjen, bristande föräldrattillsyn och ekonomisk utsatthet i hemmet. På individnivå framträder faktorer som antisocialt beteende, dålig impuls kontroll, hyperaktivitet och misslyckad skolgång (Farrington, 1996, Farrington & Welsh, 2007). Rapporter från BRÅ (2002, 2010) stärker dessa fynd och tillägger samband mellan brottsligt beteende och riskfaktorer som att umgås med människor med erfarenhet och tolerans för brott. Vidare visar rapporten på ytterligare riskfaktorer som att vara risktagande, rastlös, impulsiv, ha en dålig relation till föräldrarna, föräldrar med dålig insyn i vad deras barn gör på fritiden och att eleven inte trivs i skolan. Riskfaktorer som dessa har en stark koppling till att unga hamnar i kriminella miljöer.

3.2 Fostransuppdraget och synen på elever

Dahlstedt och Olson (2013) analyserar läroplanens utveckling, där en övergång från kollektiva till individuella elevperspektiv framträder under 1990-talet. Individuell anpassning är i fokus, vilket genomsyrar nutidens läroplan. Det har skett ett skifte från att betona elevernas roll i samhället till att snarare betona att individen ska anpassa sig till det svenska samhället. Målet är att få eleven att anpassa sig till en arbetsmarknad som är föränderlig. Forskningen visar på att läroplanen vill utveckla elevers förmåga till att göra individuella val. Det för att utveckla elever till att göra ändamålsenliga val för sig själv och därmed ges individen en valfrihet.

Utifrån fostransuppdraget går det på ett pedagogiskt plan att se en förskjutning. Dagens pedagogiska program som Social och emotionell träning (SET) och Aggression Replacement Training (ART) är exempel på förskjutningen. SET som resurs kan utveckla elevers ansvarstagande och öka förståelsen för beslutsfattande för att göra dem mer delaktiga i demokratiska processer. ART har som metod fått genomslagskraft inte bara i skolan utan inom psykiatrin, socialt arbete och kriminalvården också. Modellens syn är att eleven är både bäraren av lösningen men samtidigt problemet. ART är en modell vars fokus främst varit unga i miljöer som kan beskrivas som "riskzoner" (Dahlstedt & Olson, 2013. Fejes & Dahlstedt, 2012).

Det finns studier avseende skolans roll i att förändra och påverka människors livschanser och handlingar. Det innebär att ungas studieresultat, psykisk hälsa och framtidshopp påverkas av den pedagogiska och sociala skolkontexten (Alm, et al. 2019, Granvik, Saminarthen, 2020).

3.3 Skolans metoder för att verka brottsförebyggande

Flera myndigheter har, i närtid, påbörjat utredningar kopplat till brottsförebyggande arbete riktat mot ungdomar. På uppdrag av regeringen har Assbring et al. (2023) tagit sig an att utreda frågor kopplat till brottsförebyggande arbete i skolan (Assbring et al., 2023). Kartläggningen bygger på en enkätundersökning som riktades till rektorer, studier av regelverk och befintliga styrdokument samt intervjuer och samtal med referenspersoner inom brottsförebyggande organisationer (Assbring et al., 2023). I resultatet för den omfattande studien presenteras skolans roll i det brottsförebyggande arbetet ur ett skolledningsperspektiv, vilket även jämförs med liknande arbete i norra Europa. Enstaka beskrivningar på åtgärder

ges och dessa går att gruppera inom ramarna för *sociala- och situationella åtgärder* (Assbring et al., 2023).

Sociala åtgärder inom brottsförebyggande arbete syftar till att adressera de underliggande orsakerna till brottslighet. Dessa åtgärder fokuserar på att förändra samhället och dess strukturer för att minska de faktorer som kan leda till brottslighet.

Situationella åtgärder inom brottsförebyggande arbete fokuserar på att förändra de specifika situationer och platser där brott inträffar. Dessa åtgärder inriktar sig på att minska möjligheterna för brottsliga handlingar genom att ändra förhållanden och miljöer.

För att få ett ramverk för vilka metoder skolan kan använda för att verka brottsförebyggande har vi skapat en tabell som utgår från tidigare rapport kring brottsförebyggande åtgärder.

Tabell 1. Metoder för att verka brottsförebyggande enligt Assbring et al., 2023 kartläggning 2023.

Situationell prevention	Social prevention
Begränsning av tillträde till skolan	Närvaro av vuxna positiva förebilder
Kameraövervakning	Samverkan mellan aktörer
Märkning av stöldgods	Tillgång till fritidsverksamhet
Appar	Positiva elevrelationer

3.4 Den sociala skolmiljön och lärarens ansvar i det brottsförebyggande arbetet

Forskning på lärarens inverkan på det brottsförebyggande arbetet i skolan har fokuserat på den *sociala och pedagogiska skolmiljön*. Sandahl (2014) redovisar att om den pedagogiska och sociala miljön karaktäriseras av tydlighet, delaktighet, meningsfullt skolarbete, uppmuntran och kommunikation samt god prestation finns belägg för att det har direkt skyddande effekt på kriminalitet. I forskning kring ungdomsbrottslighet har det framkommit att skol- och klasskontext har en påverkan på hur eleven ställer sig till kriminalitet. Vidare indikerar studier att segregationsfenomen, såväl boendemässiga som skolmässiga, bidrar till en förstärkning av de riskfaktorer som predisponerar elever för kriminalitet. Särskilt utsatta är de unga vars sociala nätverk inkluderar individer med kriminella tendenser, vilket ytterligare komplicerar situationen för de som redan upplever socioekonomiska nackdelar.

Sandahl (2021) redogör för flertalet slutsatser i relation till elever och brottslighet. Det finns en systematisk variation gällande allvarlig brottslighet beroende på vilken skola i Stockholm eleven går i. Det innebär att sannolikheten att utföra kriminella handlingar ökar för en 15-åring beroende på vilken skola eleven går på. Det påvisar ytterligare att skolsegregationens mekanismer har en inverkan på hur allvarliga brotten som begås är. Det skapar en atmosfär av låga framtidsförhoppningar och missnöje. Skolkontexten är en aspekt som framhålls eftersom en individuell riskfaktor i en viss skolkontext inte behöver stämma överens med en annan skolkontext. Det innebär att ett övergripande individorienterat fokus ger en för ensidig bild av skolans potential med det brottsförebyggande arbetet. Forskning understryker det komplexa i att arbeta med brottspreventiva insatser mot ungdomar eftersom åldersaspekten är en central del av att sluta med kriminalitet. Det innebär att det finns ett samband mellan åldrande och att upphöra med kriminalitet (Carlsson, 2014, Sivertsson, 2018).

Det har utifrån ett lärarperspektiv tillskrivits ett betydande ansvar i den sociala brottspreventionsarbetet eftersom den enskilde läraren både kan identifiera elever som riskerar att hamna i kriminella miljöer och göra tidiga ingripande insatser (Wahlgren, 2014). Lab (2020) redogör för att lärare som tilldelats att identifiera elever som är i riskzonen för att hamna i kriminalitet sällan varken ges kvalifikationer att förbereda sig eller för den delen resurser för att arbeta med preventiva insatser. Ytterligare aspekter är arbetsbelastningen för

lärare samt en pågående skolsegregation, vilket innebär negativa konsekvenser för den sociala preventionen i skolan (Sandahl, 2021).

4. Teoretisk utgångspunkt

I följande kapitel kommer en redogörelse av Hirschis teori om sociala band, samt teorin utifrån ett skolperspektiv och appliceringen av teorin i följande studie, att presenteras. Det teoretiska ramverket operationaliseras till termer som är utforskningsbara företeelser. Vidare används teorin som ett analysredskap och hjälp till att förstå och diskutera studiens resultat.

4.1 Teoretiskt ramverk

Hirschis teori om sociala band är en kontrollteori vilket fokuserar på de faktorer och mekanismer som påverkar individens beslut att avstå från att begå brott, i stället för att förklara varför vissa individer begår brott. Kontrollteorier undersöker alltså vad som gör att människor följer lagar och regler, och varför vissa individer inte engagerar sig i brottslig verksamhet.

Travis Hirschis teori utgår från människans sociala band till det konventionella samhället. Dessa band, menar han, påverkar människans disposition för avvikande eller kriminella handlingar. Svagare sociala band till människor, myndigheter och skolan innebär en större sannolikhet för att agera brottsligt. Framställningen utgår från Hirschis (1969) fyra typer av band till samhället som gör att människor avstår från kriminella och avvikande handlingar, vilka är följande: *Åtaganden*, *övertygelse*, *anknytning* och *delaktighet*.

Åtaganden kan förstås som att människor genom att investera saker som energi och tid på arbete, utbildning och liknande aktiviteter skapar sig ett gott rykte utifrån ett samhällsperspektiv. Den grad av sociala investeringar som människan besitter påverkar dennes handlingar vilket kan få negativa konsekvenser. En lägre social investering medför högre risk för brottsligt beteende (Hirschi, 1969).

Hirschi menar att *övertygelse* innebär att lagar och normer påverkar människan från att göra avvikande handlingar. Detta avser graden av acceptans och överensstämmelse med samhällets regler och normer. Stark tro på och respekt för lagen minskar sannolikheten för brottsligt beteende.

Det är genom integreringen av människor i sociala miljöer som sociala band skapas. *Anknytning* kan förstås som den komponenten i hur en person påverkas av andra människor. Det är genom en stark anknytning till personer som människan internaliserar normer och agerar rättsenligt.

Delaktighet betonar vikten av aktivt deltagande i konventionella aktiviteter, som skolarbete eller fritidsaktiviteter. Teorin är att tiden och energin som ägnas åt dessa aktiviteter begränsar möjligheterna och intresset för att engagera sig i brottslighet. (Hirschi, 1969).

Hirschis teori kommer under avsnittet 7.2 *Resultatets kontextualisering inom det teoretiska ramverket* att diskuteras i relation till studiens resultat för att fördjupa kunskaperna kring lärarnas upplevelser av det brottsförebyggande arbetet.

4.2 Sociala band i skolan

I tidigare avsnitt har skolans uppdrag om fostran av goda samhällsmedborgare redogjorts för. Teorin om sociala band är relevant i en skolkontext för att fördjupa förståelsen för elevers och lärares agerande inom området för brottsförebyggande arbete.

Inom skolan kan begreppet *anknytning* avse elevernas relationer till lärare och klasskamrater. De elever som känner en starkare anknytning och har positiva relationer till sina lärare och kamrater är mer benägna att följa skolans regler och engagera sig i studierna. Det är i lärarens intresse att bejaka relationen till eleven och bilda sig en uppfattning om elevens skolsituation och sociala sammanhang. Med begreppet *engagemang* avses inom teorin att elever med höga akademiska ambitioner, och som ser skolan som ett värdefullt mål, är mindre benägna att delta i brottsligt beteende. Detta beskrivs som en insats från personens sida och att denna insats riskerar att förloras vid brottslig aktivitet (Hirschi, 1969). Engagemang och personligt driv från elever utgörs till viss del av motivationen. I en skolkontext kan begreppet *delaktighet* förstås utifrån närvaro, aktivitet på lektionen och involvering i ytterligare skolaktiviteter. När elever är involverade i positiva skolaktiviteter har de mindre tid och energi att ägna sig åt brottslighet. Dessutom kan det skapa en känsla av gemenskap. Delaktighet i undervisningen är något som förespråkas för att främja inre motivation samt studiero i klassrumsmiljöer. Genom återkoppling och frågor om aktuellt temaområde kan läraren arbeta med det (Skolinspektionen, 2020).

Begreppet *övertygelse* är komplext att observera då det syftar på elevens tro på skolans värderingar, normer och kunskapsförmedling. Skolan fungerar som en institution som förmedlar samhällets normer och värderingar och elever som internaliserar dessa värderingar och tror på betydelsen av utbildning är mindre benägna att bryta mot skolans regler och engagera sig i brottsligt beteende. Studien utgår från ett lärarperspektiv vilket gör att denna aspekt blir minst framträdande.

Avslutningsvis ämnar avsnitt 4.2 *Sociala band i skolan* att utkristallisera begreppen och närma sig forskningsområdets ämne för att förtydliga och förenkla analysprocessen.

5. Metod

I följande kapitel redogörs för hur forskningsprocessen gått till och metodologiska övervägande kring metodvalet, ansats, datainsamling, urval, etiska överväganden, analysprocessen samt en diskussion kring studiens tillförlitlighet.

5.1 Metodologisk ansats

Studiens ansats är av kvalitativ art, vilket innebär att fokus för studien ligger på de kvalitativa beskrivningarna av lärares brottsförebyggande arbete och inte antalet beskrivningar eller för den delen antalet lärare som arbetar brottsförebyggande (Bryman, 2018, s. 454). Den metodologiska ansatsen har varit av vikt för att besvara frågeställningarna och för att slutligen uppfylla syftet med studien.

5.2 Urval

Urvalet för studien har grundat sig i ett riktat urval, s.k. *purposive sampling* (Bryman, 2018, s. 495; Morse, 2004). Kriterierna för det riktade urvalet var lärare som arbetade på skolor inom ett utsatt område eller ett icke- utsatt område i Stockholms län. Polismyndigheten (2023) och Westerdahl, Nilvall, Hallin & Gerell (2020) definierar utsatt område som följande: ”*Ett geografiskt avgränsat område som kännetecknas av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället*”. Utgångspunkten i valet av utsatta områden och icke utsatta områden är baserade på polisens lägesbild från 2023. Kriterierna bidrog med en bred representation av olika aspekter av det studerade fenomenet samt att lärarperspektivet är centralt för denna studie.

Respondenterna har fått fiktiva namn av forskningsetiska skäl och presenteras nedan:

Tabell 2. Respondenter samt tillhörande information

Respondenternas namn	Grundskola/Gymnasieskola	Icke-utsatt område/Utsatt område	Yrkserfarenhet
1. Linda	Grundskola	Icke-utsatt område	Fyra år
2. Viktor	Gymnasieskola	Utsatt område	Två år
3. Hector	Gymnasieskola	Utsatt område	Ett år
4. Isak	Grundskola	Icke-utsatt område	Ett år
5. Ulrika	Gymnasieskola	Icke-utsatt område	Två år
6. Ylva	Grundskola	Icke-utsatt område	Ett år

5.3 Datainsamlingsmetod

Datainsamlingen har genomförts med semi-strukturerade intervjuer. Metoden gör det möjligt att utforska lärarnas egna uppfattningar och tolkningar kring skolans brottsförebyggande arbetssätt. Intervjuguiden (Bilaga 2) utgör en strukturerad ram som identifierar och preciserar de tematiska områden som anses vara av direkt relevans för de frågeställningar som formulerats. Den semi-strukturerade intervjun framhålls eftersom metodvalet ger möjlighet för uppföljningsfrågor. Allmänt ställda frågor i frågeschemat gjorde att svaren kunde fördjupas vid behov (Bryman, 2018, s. 260). Syftet med denna intervjuguide är att systematiskt styra intervjuprocessen i riktning mot insamling av information som kan besvara de specificerade forskningsfrågorna.

5.4 Genomförande

Studiens frågeställningar har omformulerats och operationaliseras till teman som sedan blev intervjufrågor. Nedan kommer en sammanställning för studiens teman:

1. Lärares uppfattningar om brottsförebyggande arbete
2. Skolans metoder i det brottsförebyggande arbetet
3. Utmaningar och möjligheter med det brottsförebyggande arbetet

Det är med utgångspunkt i ovanstående teman som intervjuguiden konstruerades och utformades för att svara upp till frågeställningarna. En viktig del av genomförandet var att varje intervjusituation var likvärdig, och att intervjufrågorna ställdes på ett likvärdigt sätt till alla respondenter.

Intervjuerna har genomförts på Zoom med samtliga respondenter, vilket bidrog till ett mer flexibelt arbetssätt och tillät respondenterna att medverka vid tillfällen som passade dem. Det med vetskapen att den sociala interaktionens styrkor vid mötet försämras med digitala intervjuer (Bryman, 2018, s. 571).

5.5 Databearbetning

Studien har utgått från en *tematisk analys* inspirerad av Braun och Clarke (2006) i analysen av det empiriska materialet. Analysprocessen har genomförts i sex steg vilka redogörs för nedan:

1. Inledningsvis skedde en genomgång av det insamlade materialet, vilket innebar läsning av det empiriska materialet och sedan transkribering av data. Transkriberingen blev en omvandling av ett socialt sammanhang, från en konversation till ett dokument. En viktig del av transkriberingen var att det efterliknade samtalet. Detta innebar exempelvis förmedlandet av icke-verbal kommunikation i textform. Båda författarna har lyssnat på det inspelade materialet samt deltagit i transkriberingen vilket har möjliggjort för intern diskussion inför skapandet av koder.
2. I skapandet av koder har den data som insamlats tilldelats en färgkodning. Vid färgkodningen har båda författarna medverkat vilket bidrar till att den stämmer överens med verkligheten.
3. Teman skapades av det kodade materialet.
4. En granskning av teman utfördes för att se om de stämmer överens med varandra samt om koderna stämmer överens med respektive tema. Utgångspunkten för skapandet av de teman som redogörs för i resultatet är att de ska ha relevans för forskningsfrågorna.

Robson & McCartan (2016) redogör för utgångspunkter i skapandet av teman vilket stämmer överens med studiens process. Dessa förtydligas nedan;

Ämnen som vanligtvis förekom av respondenterna.

Ämnen som relateras till teorin.

Skillnader och likheter mellan respondenternas utsagor.

Metaforer, pauser och lingvistiska samband som tyder på kausala samband (Robson & McCartan, 2016).

5. Definierat och namngivit teman av de transkriberade materialet.
6. Skapandet av resultat.

En del av den tematiska analysprocessen, som beskrivits ovan, har utförts med utgångspunkt i Brymans (2018) beskrivningar av *framework*; en matrisbaserad metod med syfte att strukturera och sammanställa data genom skapandet av teman och subteman (Bryman, 2018 s.704). I föreliggande studie har koder varit första delen av analysarbetet i syfte att skapa en bild av respondenternas utsagor. Detta för att organisera och kategorisera segment i det transkriberade materialet baserat på liknande innehåll eller betydelse i syfte att underlätta vidare analys. Teman är bredare mönster, koncept eller insikter som framkommer genom analysprocessen och på något sätt är signifikanta för forskningsfrågorna och studien som helhet. Teman representerar således en nivå av tolkning och syntes av data. Matrisens syfte är att skapa tydlighet och struktur bland koder, subteman och teman vilket kan öka graden av transparens gentemot tillvägagångssättet.

Tabell 3. Exempel på hur kodning av material gått till

	Koder	Subteman	Teman
Intervjuperson 1			
Intervjuperson 2			

Redogörelsen av analysprocessen avser att förtydliga analysen och öka transparensen av intervjuerna då datainsamlingsmetoden sker mellan människor och resultatdelen redogörs för av citat, tolkningar och teman av det empiriska materialet.

5.6 Etiska överväganden

Studien utgår från Vetenskapsrådets (2002) redogörelser av forskningsetiska principer i hanteringen av intervjupersonerna och hur forskning ska gå till. Det innebär att följande principer efterföljs: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Det bör enligt informationskravet ges information till respondenterna inför genomförandet om syftet med studien. Detta gjordes genom att skicka ut ett missivbrev till kandidaterna. Vidare bör deras godkännande att delta i studien inhämtas enligt samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, 2002). Detta efterföljdes genom att respondenterna gav sitt godkännande genom en samtyckesblankett. Kvale och Brinkman (2014) redogör för vikten att ta hänsyn till forskningsetik både på mikro- och makronivå. Det är i följande studie centralt att ta mänsklig interaktion i beaktning och hur den påverkar respondenten. Forskningsområdet som studeras kan göra att lärare upplever känslor som både är positiva och negativa utifrån elever, arbetsgivare och tidigare arbetsplatser. Informationskravet och samtyckeskravet ger respondenten valmöjlighet att avstå intervjun samt att förbereda sig på intervjuämnet. Detta för det fall negativa känslor och mental påverkan skulle frambringas (Vetenskapsrådet, 2017). Studien har säkerställt att respondenterna inte upplever obehag med sin medverkan genom att genomföra testintervjuer för att testa intervjuguiden.

Konfidentialitetskravet och nyttjandekravet har i framställningen efterföljts. Den insamlade empirin har endast använts för forskningsändamål och mer precist för att uppfylla syftet. Personuppgifter har hanterats med tystnadsplikt och sekretess (Vetenskapsrådet, 2002). Respondenterna har fått fiktiva namn eftersom deras identitet inte är av relevans för forskningens ändamål.

5.7 Tillförlitlighet och trovärdighet

Forskning av kvalitativ natur avser inte att generalisera resultaten till en bredare population. För att utvärdera kvalitativa studier lämpar sig Brymans (2018) metod, vilket utgår från begreppet *tillförlitlighet* och dess fyra delkriterier. Delkriterierna är trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjlighet att styrka och konfirmera (Bryman, 2018). Trovärdighet är jämförbart med intern validitet och uppfylls delvis genom att respondenterna har möjlighet att granska deras utsagor för att studien ska påvisa verkligheten i så hög

utsträckning som möjligt. Detta har uppfyllts genom att i efterhand bekräfta centrala fynd med respondenterna. Vidare har forskningsetiska överväganden tagits i beaktning för att öka trovärdigheten (se avsnitt 5.6 *Etiska överväganden*).

Överförbarheten har i studien inneburit att det kontextuellt specifika studeras och att djupet i respondenternas utsagor är det som eftersträvas snarare än bredden i utsagorna. Detta har efterföljts genom att fokusera på detaljrika beskrivningar av fenomenet.

Pålitligheten kan fungera som en motsvarighet till reliabiliteten inom kvantitativ forskning och ämnar redogöra för alla faser i forskningsprocessen (Bryman, 2018). Transparensen i metodkapitlet beskriver dessa processer och vidare har arbetet granskats flertalet gånger.

Det sista kriteriet handlar om konfirmerbarhet, vilket syftar till forskarens ärlighet och integritet (Bryman, 2018). För att säkerställa detta har vi varit medvetna om att inte låta subjektiva faktorer, som personliga uppfattningar och förutfattade meningar, påverka arbetet. Det har exempelvis inneburit att studiens två författare har transkriberat varje forskningsintervju enskilt för att sedan jämföra och diskutera olikheter i utskriftena (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 295).

6. Resultat

I föreliggande kapitel redogörs för studiens resultat och de teman som utkristalliserats av analysen. Studiens teman är följande:

Lärarens arbete med fostransuppdraget för att förebygga brott: Fostran och förebild

Lärares riktlinjer och arbete med brottsförebyggande åtgärder: Situationell och social prevention

Arbetsuppgifter inom yrket: En utmaning eller möjlighet

Utmaningen i att veta var gränsen går

Samverkan: En möjlighet och utmaning i det brottsförebyggande arbetet

Följande teman har genom tematisk analys utkristalliserats och avser att svara upp till forskningsfrågorna och i slutändan studiens syfte.

6.1 Lärares arbete med fostransuppdraget för att förebygga brott:

Fostran och förebild

Samtliga respondenter redogör för skolans fostransuppdrag som en viktig faktor för att få elever att inte hamna i brottslighet. Deras redogörelser sammanfaller med skolans funktion att fostra elever till *goda samhällsmedborgare* och att det i sig resulterar i att elever avstår från brott. Det underströk Isak med följande citat:

Ja, det skulle jag väl säga. Man får ju alltså. Eleverna kommer hit och får ju lära sig väldigt mycket. Det blir ju som en uppfostran här i skolan som de får ta del av. Men det är ju inte bara skolan som står för det. Det är även föräldrarna där hemma och allt runtom, vänner hit och dit påverkar ju hur eleven betar sig. Men skolan kan ju hjälpa till att fostra eleverna till goda samhällsmedborgare. (Isak)

Ylva belyste fostransuppdraget och adderade ytterligare ett perspektiv i att skolan kan vara en gemensam arena för fostran vilket respondenten redogjorde för i följande citat:

En del är ju att få eleverna att få kunskap men den andra är ju det här med vad vi pratar om, alltså fostran av elever. De har det kanske inte hemma så kan de få det i skolan istället. Tänker jag, så att det kan ju dyka upp saker på utvecklingssamtal eller i skolan så kan man höra saker som ... ja men inte alls är bra kopplat till kanske hemmiljö eller så. (Ylva)

Det finns en samstämmighet i tre av respondenternas utsagor gällande den praktiska implementeringen av brottsförebyggande arbetet i vardagen. Deras utsagor kan kopplas till att vara en *god förebild* och systematiskt arbete med *värdegrund*. Det belyste Ulrika med följande citat:

Ja, det tycker jag att en del av det är att som lärare ska man ju föregå med gott exempel. En bra förebild liksom. (...) Ja med små steg, hur man betar sig som människa, hur man är en god människa i samhället. Vad som är rätt och vad som är fel. (Ulrika)

Två av respondenterna framhävde att mentorstiden är en adekvat arena för att systematiskt integrera värdegrundsarbetet. Tiden lämpar sig väl för att eleverna ska utveckla värden beskrivna i läroplanen och som är eftersträvansvärda i samhället. Linda redogjorde för sitt arbetssätt på följande sätt:

Nej men det tycker jag och jag har till exempel mentorstid med min klass som jag mentor för. (...) en halvtimme i veckan så går vi alltid igenom värderingsövningar. Exempelvis hur man är som person, alltså en god medborgare. Hur man respekterar varandra, att våld aldrig är okej, att man inte ska sprida rykten och så vidare, att sånt kan såra. (...) för oftast är det konflikter som man får reda på när de kommer in i klassrummet och då får man lyfta upp återigen hur vi är en god medborgare. (Linda)

Ovanstående sammanfaller med Hectors utsaga men han lyfte även fram att skolan bidrar till att utveckla eleverna till goda samhällsmedborgare. Det redogjorde han på följande sätt:

(...) vi engagerar ju mer än bara i det akademiska livet utan också hjälpa dem bli den bästa versionen av sig själva. Våra grundpelare är baserade på och nu läser jag av mina papper ordagrant, att säkra en lugn och trygg lärmiljö, (...) Att varje enskild elev ska mötas av höga akademiska förväntningar, oavsett elevens bakgrund, samt erövra normen av hårt arbete, även genom motstånd, för att nå sin fulla potential. (Hector)

En del av respondenterna hänvisade till att det brottsförebyggande uppdraget inte tillfaller skolan och för den delen att vara brottsförebyggande inte ingår i läraruppdraget. Det förtydligade Linda med följande citat:

Nej, jag anser inte att vi ska vara poliser och behöva se till att de sköter sig (...) Jag tycker att lärarnas uppdrag är att de ska lära ut. De ska inte behöva se till att det inte sker slagsmål på skolgården. Det tycker jag att någon annans uppgift ska vara. (Linda)

Sammanfattningsvis pekar ovanstående resultat på att lärarens upplevelser av det brottsförebyggande arbetet tycks starkt kopplat till skolans fostransuppdrag. Lärarens roll är främst att vara en god förebild, vilket realiserar genom att vara en trygg vuxen som förmedlar tydlighet och inkludering i den sociala och pedagogiska miljön. Vidare lyfts uppfattningar om

värdegrundsarbetet som en central del för fostran av elever samtidigt som det finns en underton av att det brottsförebyggande arbetet inte bör vara lärarens primära fokus.

6.2 Lärares riktlinjer och arbete med brottsförebyggande åtgärder: Situationell och social prevention

Lärares engagemang i brottsförebyggande arbete har visat sig vara avgörande för tryggheten på skolan och elevernas välbefinnande. Resultaten från det empiriska materialet pekar på vikten av en tydlig implementering av riktlinjer. Riktlinjerna synliggör en blandad tillämpning av strategier som omfattar både situationell och social prevention. Med detta avses övervakning av skolans omgivning, utveckling av procedurer för konflikthantering samt regelbunden kommunikation med elever, vårdnadshavare och skolpersonal för att upprätthålla en förebyggande strategi. Hector redogjorde för vikten av riktlinjer med följande citat:

Sen finns det tydliga riktlinjer för hur jag kan agera mot elever som inte är ordningsamma (...) Det kan vara allt från en orosanmälan som går till hälsoledningen eller socialtjänst som sen kategoriserar det och skapar en uppföljning (...) det ger en säker känsla tror jag, och det är imponerande att det systematiskt också finns. (Hector)

Hectors utsaga ligger i linje med flertalet respondenter. Respondenterna beskrev ytterligare både situationell och social prevention i arbetet med att förebygga brott och otrygghet bland eleverna. De åtgärder inom ramen för situationell prevention som framkom i högst utsträckning bland respondenterna handlade om övervakning i form av skolpersonalens närvaro vid områden eller tillfällen som anses riskfyllda för incidenter. Linda beskrev arbetet på följande sätt:

Men på rasterna sen så har vi till exempel en fotbollsplan, där sker det ju väldigt mycket konflikter. Och där har vi då sagt att det är två ur personalen som står vid fotbollsplanen för att kunna ha koll på alla som är där så att det inte uppstår konflikter. (Linda)

Skolpersonalens närvaro och övervakning gentemot eleverna är en del av den situationella preventionen men övervakningen gäller även eventuella utomstående faktorer. Linda framhävde även hur arbetet med tekniska hjälpmedel kan förhindra brott på skolan:

Dels så har de ju införskaffat ett sådant alarm nu, till exempel. I fall mot våld, eller dödligt våld som det heter. Dödligt pågående våld tror jag. En sådan app som heter CoSafe. Så är det någon obehörig personal som kommer in med vapen på skolan så ska man lätt kunna meddela de andra lärarna om att det finns en gärningsman på skolan. (Linda)

Vidare betonade samtliga lärare vikten av social prevention i form av stödsystem som främjar gemenskap och relationer i skolan. Dessa system har som uppgift att förebygga problematiska situationer och sociala utmaningar. Ett återkommande tema var hur lärarna betonade vikten av övrig personal och resurser vilket framträder i följande citat från Viktor:

Vi har elevcoacher här till exempel som går runt i klasserna och bara liksom är som resurs som är med. Vilket är guld värt. Att just kunna vara en extra person i klassrummet är många gånger jättebra och det finns möjlighet att påverka mycket då. (...) De har ju en väldigt nära relation till eleverna för det är ofta så att en elevcoach följer en klass och är väldigt mycket i den klassen (...) det gör jättemycket för eleverna söker sig ju till elevcoacherna när det händer någonting. (Viktor)

Det brottsförebyggande arbetet, med inriktning på social prevention, mötte respondenterna dagligen i sitt arbete. Samtliga lärare understryker vikten av relationsbygge till eleverna som en del av den sociala preventionen. Det betonade Ylva i följande utdrag:

Jag ser till att elever inte hamnar i den situationen. Vi jobbar väldigt mycket med relationsskapande vilket jag hoppas att alla skolor gör. (...) genom att jag hejar på dem och intresserar mig för eleverna känner jag att jag skapar en relation och jag har mycket större möjlighet att påverka då, om någon behöver hjälp. (...) framförallt tycker jag att jag kan känna av om en elev är lite "off" när jag lärt känna dem bättre. (Ylva)

Resultaten pekar på en balanserad strategi hos lärare där både situationell och social prevention integreras i deras dagliga arbete med målsättningen att skapa en tryggare skolmiljö och minska risken för brott och otrygghet bland eleverna.

6.3 Arbetsuppgifter inom yrket: En utmaning eller möjlighet

Ett samband mellan alla respondenternas utsagor kopplat till läraryrket och den arbetsbeskrivning som tillkommer i jämförelse med det brottsförebyggande arbetet är aspekter av *tid*, *arbetsbelastning*, *personaltäthet* och *anmälningsskravet*. Respondenterna framhäver ovanstående aspekter som både utmaningar och möjligheter i skolans brottsförebyggande syfte. Isak redogjorde för *tiden* som en påverkande faktor i att främja relationsskapandet med elever i första hand, med skolans brottsförebyggande syfte på ett övergripande sätt. Det lyfts i följande citat:

Ja. Utmaningar för mig som idrottslärare, att jag träffar ju eleverna två gånger i veckan står det ungefär två timmar i veckan. Det är ju väldigt lite tid. Så jag har ju inte jättemycket, alltså. Tid med dem och kan i så sätt inte kanske ha jättestor inverkan på deras liv, men man försöker ju så gott som möjligt och en god förebild och hur man betar sig hit och dit. (Isak)

Linda redogjorde för aspekten av *tid* men belyser det utifrån att föräldrakontakt och kränkingsanmälningar tar stor tid av hennes arbete, vilket belyses med följande citat:

Det blir inte en utmaning men det är tidskrävande att behöva göra de här anmälningarna. Det är också väldigt tidskrävande att sitta och ringa hem och maila till föräldrar om incidenten. (Linda)

Det går således att se att tidsaspekten är en utmanande del för lärare. Viktor för fram belägget att skolan som institution kan vara brottsförebyggande eftersom att eleverna spenderar mycket tid i skolan och vuxna är närvarande. Det förtydligas med följande citat:

Jag tänker att man kan fånga upp elever eller personer på olika sätt. Eleverna tillbringar så mycket tid här och umgås med andra elever och kommer i kontakt med många vuxna, så de har också en möjlighet att dela med sig av information och kanske någon att se upp till. (Viktor)

Viktor framhävde det ytterligare genom att konkretisera det med följande citat:

Så det skulle jag säga ändå att det är väldigt viktigt skolan som att fånga upp, för att vi får höra väldigt mycket vid lärare, högt och lågt och vi försöker se till att alla elever kanske inte kan prata med alla lärare men alla elever ska ha någon lärare de kan. Öppna upp sig för, eller om det är något stökigt och så. (Viktor)

Ovanstående redogörelser belyser lärares arbetsuppgifter och skolans utmaningar och möjligheter i skolans funktion som brottsförebyggande. Det kan sammanställas till tidsaspekten både utifrån relationsskapande och mängden tid som eleverna är i skolan och arbetsbelastningen på den enskilda läraren är hög.

6.3.1 Utmaningen i att veta var gränsen går

En aspekt som flertalet respondenter redogjort för är den komplexa delen av läraruppgiften i relation till det brottsförebyggande syftet vilket härleds till den mellanmänniska faktorn i beslutsfattning. Redogörelserna påvisar att gränsdragningen kan vara svår och vikten av att ha kollegor som kan hjälpa en. Ylva förtydligade det med följande citat:

Får man inte den inrutningen hemma så är det i skolan du kan få den eller i föreningar så att det är ju framför allt det att här accepterar vi inte saker alltså dåliga beteenden och det är klart att man ibland får välja att ta sina strider för att i andra fall skulle du säga till elever hela tiden. Men liksom grundläggande saker som man tar hand om material, det vill säga skadegörelse i skolan. Det är lätt att eleverna gör sönder saker i korridorerna eller förstör eller och så och att, ja. Men tror det i frågor som dessa är viktigt att ta hjälp av kollegorna och annan personal på skolan. (Ylva)

I linje med Ylvas beskrivning av svårigheten med gränsdragning och den kollegiala samverkan som en lösning, redogjorde Linda för en annan aspekt på ämnet:

Utmaningen som jag tycker är att man ska kunna täcka upp ytor, för det sker ju konflikter, mer eller mindre överallt, och vi är för få personal på för många elever, på för många elever och på för stor yta. Så det tycker jag är en väldig utmaning. Sen tycker jag också att det är en utmaning att veta när man ska göra en kränkingsanmälan. När ska man se mellan fingrarna? (Linda)

Den mellanmännsliga faktorn framträder i flertalet beslut och i lärarrollen behöver flertalet beslut tas. Det kan även vara att lärare delges information som kan påverka eleven på olika sätt. Viktor redogjorde för det på följande sätt:

Man är väldigt mån att dra gränsen mellan akademiskt och socialt. Men man är inte alltid professionell. Det kan exempelvis vara att vi vet att den här personen har varit på polisförhör. Vad ska jag göra med den informationen? Ja, det kan ju klart vara bra för kartläggning. Men den ska inte spegla någon typ av attityd mot hur jag bemöter den och inte akademiskt liksom. (Viktor)

Sammanfattningsvis kan ovanstående resultat sammanställas till att lärare i sitt arbete påverkas både positivt och negativt av den mellanmännsliga faktor som framträder i beslutsfattning vid våldsamma situationer eller informationsutbyte, att det finns utmaningar i att veta var gränsen går för att exempelvis göra en kränkingsanmälan samt att sätta upp gränser i en miljö bland många elever och stora ytor.

6.4 Samverkan: En möjlighet och utmaning i det brottsförebyggande arbetet

Alla respondenter redogör för att *samverkan* är den enskilt viktigaste faktor till att elever inte "hamnar mellan stolarna" och fångas upp. Genom att tidiga insatser allokeras till eleverna samt att information delges, kan vetskapen bland skolpersonalen spridas vilket förenklar samarbetet. Det gynnar både intern-samverkan och extern-samverkan på skolan. Tidiga insatser beskrivs som en viktig del av arbetet eftersom att läraren kan se elever som riskerar att hamna i kriminella miljöer. Det redogjorde Ulrika för med följande utdrag.

Alltså vi har ju jättemycket, eftersom att skolan inte är jättestor så har vi ett väldigt tätt samarbete med specialpedagog, kurator och så har vi den här psykologen som kommer. (...). Men när de resurserna inte hjälper till eller inte räcker till, det är då det blir svårt. (...). Jag som lärare träffar eleverna en del och det gör att jag kan få hjälp själv av specialpedagogen och kuratorn när jag är orolig för en elev. (Ulrika)

Ulrikas redogörelse tyder på att samverkan som benämns som intern-samverkan är en viktig del av skolans arbete. Resurser som specialpedagoger, kuratorer och psykologer kan vara essentiellt för elever i skolan som riskerar att hamna i kriminella miljöer. Isak redogjorde på

liknande sätt, men lyfte vikten av vårdnadshavare för att samverka och samarbetet ska fungera. Det belyste Isak med följande utdrag:

Men det går ganska bra då i de flesta fall, men när jag tänker på det var det faktiskt en elev som ganska ofta hamnade i slagsmål. Och då, hade vi ett möte med specialpedagogen, vårdnadshavare och några lärare. (...) Det måste ju ske ett samarbete. Allt kan inte läggas på oss och allt kan inte läggas på dem heller det. Är ju, det är ju i slutändan är ju eleven som vi vill att det ska gå bra för. (Isak)

Den interna-samverkan förefaller att påverka arbetet olika sätt. Redogörelserna kan sammanställas till ett top-down arbetssätt och ett horisontellt arbetssätt. Det arbetssätt som beskrivs som top-down förtydligas med följande citat av Linda:

Det vi har fått reda på är att varje gång det händer en incident eller ett sånt där brott så ska vi alltid skriva en kränkingsanmälan. Om den är verbal eller om den är fysisk eller så vidare och efter det så ska vi då skicka upp, då ska vi skicka den till vår rektor och sen så kommer de göra en bedömning utifrån beroende på hur många de får in av en viss person. (Linda)

Det innebär att lärarens uppdrag blir att uppmärksamma och skicka information medan rektorn sedan tar beslut om åtgärder. Det ligger i linje med flertalet av respondenternas utsagor om deras arbete på skolan. Det förtydligade Ylva med följande citat:

Vi ska göra en kränkingsanmälan och sen skickas det upp och sen får vi information om vad vi ska göra sen. Det blir liksom rektorns ansvar om ni förstår. (Ylva)

Det horisontella arbetssättet skiljer sig åt och läraren är mer delaktig i besluten som tas vilket beskrevs av Hector med följande utdrag:

De har en dedikerad linje där hälsoarbetet går från oss lärare till kuratorer, sjuksyrror, rektorer (...) Det blir en horisontell linje där vi alla ger information och får information om elever. (Hector)

Ett förtydligande av definitionen av top-down arbetssättet och det horisontella arbetssättet redogörs för i bilaga 1. De skilda arbetssätten gör att lärarens roll är olika i samverkansarbetet

på skolorna och i förlängningen det brottsförebyggande arbetet. Det framgår av respondenternas svar att den externa samverkan med exempelvis polis, socialtjänst och andra myndigheter är en informationskälla, mötesplats och potentiell plats för lärande. Det redogjorde Ylva för med följande citat:

De bjöd de in till en föreläsning om extremism, det var fältare där, det var poliser där, det var ordningsvakter, det var folk från skola. Det var en plats där vi fick träffa varandra och få ett ansikte på olika personer i kommunen, diskutera saker som rör vår kommun och samhället i stort. (Ylva)

Det tyder på att samverkan med externa aktörer är ett sätt att samverka och skapa relationer med människor utanför skolan och för att kunna fylla det brottsförebyggande syftet. Isak förde fram liknande belägg kopplat till extern samverkan:

Det är ju så att sådana här fältare kommer ju på besök till oss på skolan minst en gång per termin och berättar om vad som händer just nu, det här ser vi, de här mönstren ser vi med typ droger eller våld eller något sånt där. (Isak)

Respondenterna framhäver samverkan med vårdnadshavare som en faktor där en gemensam handlingsplan kan framskrida för att både skolan och hem kan samverka för elevens bästa. Det återgav Isak med följande citat:

(...)Frånvarande föräldrar, i många fall. Det blir svårt att kanske nå ut till en elev för att jag vet ju själv att om man ringer kommer det inte att bli någon konsekvens. Det kommer ändå inte att hända något direkt, och då fortsätter ofta det dåliga beteendet. Att ha en nära relation till föräldrarna hjälper mycket. (Isak)

Det underströk Viktor med andra ord och med betoning på att föräldrar bör samarbeta:

När man inte kan, om man inte kommer i kontakt med eleverna och inte kan påverka på den vägen. Och samtidigt kan man ju också ha problem med om det blir en utmaning om man inte har föräldrarna på sin sida. Även fast mina elever går på gymnasiet, de är nästan vuxna. (...) men fortfarande måste det finnas någon form av samarbete med vårdnadshavare. (Viktor)

Det föreliggande avsnittet har redogjort för utmaningar och möjligheter med samverkan kopplat till olika aktörer. De centrala fynden är skilda arbetssätt såsom horisontellt och top-down arbetssätt, att resurser allokeras till där behov finns och att samarbetet med hemmet är en viktig del för att hjälpa elever som riskerar att hamna i kriminella miljöer.

6.5 Sammanfattning av resultatet

Syftet med studien var att undersöka hur det brottsförebyggande arbetet uppfattas av lärare, vilka åtgärder läraren vidtar för att verka brottsförebyggande samt vilka utmaningar och möjligheter som kan påvisas i det brottsförebyggande arbetet utifrån ett lärarperspektiv.

Det centrala resultatet kan sammanfattas på följande sätt:

- Lärarens roll inom det brottsförebyggande arbetet är främst att vara en god förebild. Detta ger möjligheten att fostra eleverna till goda samhällsmedborgare vilket i förlängningen ämnar att vara brottsförebyggande.
- Lärare har en balanserad strategi gällande både situationell och social prevention som båda integreras i deras dagliga arbete. Detta skapar en tryggare skolmiljö och leder till att risken för att begå brott minskar.
- Tid, arbetsbelastning, personaltäthet och anmälningskravet är faktorer som kan påverka lärares arbetsuppgifter. Utmaningar med relationsskapande till eleverna kan kopplas till tid. Lärare påpekar att den höga arbetsbelastningen påverkar deras brottsförebyggande arbete.
- Mellanmänskliga faktorer kan påverka lärarens handlingsutrymme i frågor om beslutsfattning vilket innebär att olika lärare drar gränsen vid olika tillfällen.
- Samverkan och tidiga insatser är centralt för att fånga upp elever som riskerar att hamna i kriminella miljöer. Den interna- och externa samverkan möjliggör för viktigt informationsutbyte. Lärarnas redogörelser av arbetssätten kan beskrivas som top-down och horisontellt arbetssätt.

7. Resultatdiskussion

I föreliggande kapitel redogörs i första avsnittet för studiens resultat i relation till tidigare forskning, det teoretiska ramverket samt konsekvenserna av studiens resultat, med intentionen att fördjupa analysen och svara upp till studiens syfte. I det andra avsnittet redogörs för en metodreflektion.

7.1 Studiens resultat i relation till befintlig forskning

Denna diskussion syftar till att sammanföra det empiriska resultatet med den existerande kroppen av kunskap och identifiera eventuella avvikelser, mönster eller betydande insikter som studien har bidragit med. Studiens resultat påvisar likheter med det som tidigare förts fram i kartläggningen av det brottsförebyggande arbetet i skolan, utifrån ett skolledningsperspektiv (Assbring et al., 2023). Samtliga respondenter betonar vikten av samverkan och kommunikation mellan skolpersonal som essensen i skolans förmåga att agera brottsförebyggande vilket går i linje med rektorernas syn på arbetet (Assbring et al., 2023). Vidare pekade flertalet lärare på de positiva effekterna av att ha tillgång till ytterligare resurser som hälsoteam och elevcoach. Detta stärker den etablerade uppfattningen om att socialpedagogisk kompetens och resursfördelning är centrala aspekter inom skolans preventiva roll (Assbring et al., 2023; Alm, et al. 2019).

Däremot observerades viss divergens i studiens resultat, vilket kräver närmare övervägande i ljuset av befintlig forskning. Majoriteten av respondenterna lyfter fram fostransuppdraget som grunden till varför läraren bör ägna sig åt brottsförebyggande arbete. Däremot framkommer det att synen på huruvida det bör ingå i lärarens dagliga arbete skiftar. En del av respondenterna anser att skolans brottsförebyggande arbete inte är något som de aktivt vill eller bör arbeta med. Denna divergens inom skolan syns också i existerande forskning (Assbring et al., 2023; Lab, 2020). Vår uppfattning är att det potentiellt existerar en diskrepans mellan synen på rollen och förståelsen för åtgärder baserat på respondenternas svar. De lärare som uppgav att det brottsförebyggande arbetet aktivt bör inkorporeras i det dagliga arbetet erbjöd även konkreta exempel som demonstrerar en ökad integrering av dessa principer inom den dagliga undervisningen.

Föregående diskussion framhäver vikten av att förstå kunskaper om åtgärder samt lärarens kompetens inom brottsförebyggande arbete som framgångsfaktorer. I Assbring et al. (2023) kartläggning över skolans roll i det brottsförebyggande arbetet läggs fokus på åtgärder inom ramen för situationell- samt social prevention (Assbring et al., 2023). Ett mönster i respondenternas svar angående åtgärder som implementeras i skolmiljön pekade på att situationella åtgärder var vanligare bland lärare i grundskolan. Vidare präglades dessa åtgärder av ett "top-down"-arbetsätt. Den situationella preventionen framstod som mer distinkt inom lärarens dagliga yrkesutövning. I motsats till det framgick att lärarnas arbete med social prevention, i större utsträckning än situationell prevention, var kopplat till samverkan med annan personal med spetskompetens. Vidare uppvisades vissa brister hos enstaka respondenter kopplat till förståelse för hur den sociala preventionen kan vara en del av lärarens dagliga yrkesutövning.

En intressant likhet som framkommer är tidsaspekten och den påverkan på relationsskapandet som aspekten utgör och den ökade arbetsbelastning som påverkar lärare. Det ligger i linje med tidigare forskning som redogjort för att lärare har en ökad arbetsbelastning vilket påverkar deras arbete (Sandahl, 2021; Assbring et al., 2023). Detta stöds av studiens resultat kopplat till att relationsskapandet med eleverna, fostransuppdraget, att vara en förebild som lärare och värdegrundsarbete används som preventiva insatser. Det stämmer överens med tidigare forskning som belyser skolans möjligheter att påverka elevers handlingar och livschanser såsom psykisk hälsa och framtidshopp när den pedagogiska och sociala skolkontexten är ändamålsenlig (Alm, et al. 2019; Granvik & Saminarten, 2020). Det som framhävs i resultatet är belägg för att relationskapandet med eleverna och att vara en förebild som lärare i förlängningen påverkar elevers handlingar och livschanser. De riskfaktorer och utmaningar som har identifierats av respondenterna är att en viss utmaning finns i samverkan med hemmet, när vårdnadshavare är frånvarande. Liknande resultat ligger i linje med befintlig forskning som belyser att föräldrars bristande insyn kan innebära en riskfaktor för ungdomar (Farrington, 1996; Farrington & Welsh, 2007; Brottsförebyggande rådet 2002, 2010).

Sammanfattningsvis visar studien att skolans brottsförebyggande arbete värderas olika av lärare, där vissa betonar fostransuppdrag och andra uttrycker tveksamhet till om det är lärarens ansvar att arbeta brottsförebyggande. Resultaten stämmer överens med tidigare

forskning om vikten av samverkan och kommunikation. Studien lyfter också fram tidsbrist och arbetsbelastning som påverkar möjligheterna till att verka relationsskapande och vara en förebild, vilket är avgörande för elevers beteenden och framtid.

7.2 Resultatets kontextualisering inom det teoretiska ramverket

I följande avsnitt har en analys utförts genom att granska resultatet i relation till det teoretiska ramverket. Denna teori, som fokuserar på *anknytning*, *delaktighet*, *övertygelse* och *åtagande*, utgör grunden för förståelsen av brottsförebyggande mekanismer och har varit central i undersökningen av lärares upplevelser inom ämnet.

Resultaten av studien stärker teorins relevans och förståelsen för hur elever, och i förlängningen människor, påverkas av banden till samhället och skolan. Genom att analysera respondenternas svar kopplat till frågeställningarna identifieras mönster som stödjer teorins antaganden och dess applicerbarhet på skolan. Beträffande den första frågeställningen indikerade samtliga lärare att den främsta prioriteringen återfinns i relationen till eleverna. *Anknytning* till eleven genom att uppmärksamma denna under skoldagen lyfts som centralt. Det kunde ske genom samtal om gemensamma intressen eller att man som auktoritet visar en lyhördhet gentemot eleven. *Anknytning* i samhället är något som härstammar ur att man bryr sig om andras önsknings och förväntningar vilket är i enlighet med lärarnas beskrivningar av fenomenet inom skolan (Hirschi, 1969).

Ett liknande mönster som framträder är den frekventa hänvisningen till aspekten *delaktighet* bland lärarna. Fokus riktas främst mot problem relaterade till elevers frånvaro eller oengagerade beteenden under lektioner, vilket betraktas som en utmaning inom det pedagogiska uppdraget. En ytterligare komponent inom *delaktighet* är effekten från vårdnadshavarna och huruvida de finns tillgängliga gentemot lärarna, en gemensam uppfattning bland respondenterna är att icke-delaktiga föräldrar försvårar skolans förmåga att agera brottsförebyggande. Delaktigheten kan även ses som en del av aspekten *åtagande*, vilket inom ramen för skolan tydligt handlar om elevens engagemang och investering av tid eller energi gentemot sina studier.

Resultaten framhäver intressanta insikter angående de fyra aspekterna, särskilt om man ser till hur ofta en aspekt betonades hos respondenterna. Bland dessa visade det sig att *anknytning*,

delaktighet och *åtagande* tycks vara mer lättillgängliga för utforskning, medan *övertygelse* antingen marginaliseras eller uppvisar brister enligt lärarna. Studiens utformning sätter gränser i huruvida resultatet kan ge en bild av en elevs *övertygelse*, då denna aspekt främst är internaliserad och metoden inte tar elevens upplevelse i beaktning. Det är värt att notera att lärarna uppvisar svårigheter i att förstå aspektens relevans för preventivt arbete i skolan. Det synliggörs vid följdfrågor kopplat till *övertygelse*, här är responsen vag, vilket är en skillnad i jämförelse med respons kopplat till övriga aspekter i teorin om sociala band.

Sammanfattningsvis understryker studiens resultat, och dess koppling till teorin om sociala band, teorins relevans för applicering inom skolan och dess förmåga att agera brottsförebyggande. Aspekten *anknytning* tycks vara mest betydelsefull inom lärarnas yrkesutövning samtidigt som utmaningar ofta ligger inom ramen för *delaktighet* samt *åtagande*. En begränsning i metoden syns kopplat till insikter om *övertygelse* bland elever som kommer i kontakt med respondenterna.

7.3 Implikationer av resultaten för framtida forskning

I syfte att identifiera potentiella konsekvenser av studiens resultat har det varit betydande att rikta ljuset på den praktiska relevansen som studien har för lärare, skola och lärarutbildning samt för den framtida forskningen.

Den praktiska relevansen av studien för lärare är att fostransuppdraget i ett brottsförebyggande arbete anses vara av stor vikt. Det framträder således att lärare är insatta i skolans övergripande värdegrundsarbete och tar rollen som lärare på allvar i de sociala aspekterna som att vara en god förebild. Aspekterna ses som en nyckel i ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. Ett centralt resultat i studien är skillnaderna i arbetssätt på olika skolor som benämnts som top-down och horisontellt arbetssätt vilket påverkar lärarens roll i det brottsförebyggande arbetet. Däremot ska det inte ses som en jämförelse av de skilda arbetssätten då detta inte är relevant för studien. Resultatet som analyserats tyder däremot på att lärarens roll påverkas och involveringen i arbetet skiljer sig åt mellan olika skolor.

Den mellanmänniska faktorn, som inbegriper många delar av lärarens jobb i allmänhet, är i synnerhet framträdande inom det brottsförebyggande arbetet. Det som framgår är att tid, riktlinjer och samverkan hjälper lärare att göra adekvata beslut utifrån olika situationer.

Det framgår av resultatet att lärares erfarenheter och insikter av brottsförebyggande arbete och samverkan med elevhälsoteam kan utvecklas. Det tyder på att både lärarutbildningen och skolan som institution kan och bör uppmärksamma samverkan mellan lärare och elevhälsoteam. Det kan härledas till att lärarutbildningen bör förbereda framtida lärare på hur samverkan och lärarens roll i samverkan fungerar, eventuellt genom ämnesöverskridande kurser. Vidare kan en är att en komparativ studie, där man undersöker skillnader i skolors brottsförebyggande arbetssätt, bidra med utökade insikter inom fältet. En ytterligare aspekt av skolans brottsförebyggande arbete är de enskilda ämnenas påverkan. Det kan undersökas hur specifika ämnen har en framträdande roll i att utveckla och motstå specifika värden och förmågor som kan vara riskfaktorer för att hamna i brottsliga kretsar.

Sammanfattningsvis indikerar resultaten områden som kräver ytterligare forskning och interventioner för att förbättra utbildningssystemet. Genom att förstå och agera utifrån dessa implikationer kan vi bidra till ett mer effektivt fostransuppdrag för elever, allokera resurser vid tidiga insatser på ett adekvat sätt och hjälpa lärare att förstå vikten av relationsskapande för att skolan ska vara brottsförebyggande.

7.4 Metoddiskussion

I följande avsnitt redogörs för en diskussion om studiens metod och frågeställningar samt vilka konsekvenser det har fått för följande uppsats.

En av studiens brister är kopplat till resultat kring urvalskriteriet; utsatt-område och icke-utsatt område. Dessa valdes ut för att kunna påvisa områdets påverkan och att dessa resultat skulle vara enhälliga för respektive kategori av område. Svaren från respondenterna ger inte en fördjupad förståelse för hur arbetssätten påverkas av skolans geografiska hemvist och om skola befinner sig i ett utsatt-område eller icke. Däremot var urvalet en faktor som gav en bredare och djupare analys kopplat till forskningsfrågorna.

Om urvalet hade omfattat individer med en bredare variation av yrkeserfarenhet samt en bredare variation av vana med brottsförebyggande åtgärder, skulle det ha kunnat berika studien med ytterligare uppfattningar. Dessa insikter hade i sin tur bidragit till en mer omfattande förståelse av forskningsområdet, särskilt gällande strategier för det dagliga

arbetet. En spridning i resultatet och respondenternas svar kan förstås utifrån att lärarna arbetar på både grundskola och gymnasieskola vilket påverkar svaren och de konkreta arbetsmetoderna. Lärare i grundskolan har elever som har skolplikt vilket kan innebära en större spridning av elevunderlaget och valet av arbetssätt kan variera. Elevunderlaget kan också påverka hur homogen skolan är eller klasserna som respondenterna undervisar i. Det var något som urvalskriterierna ämnade att svara upp till.

8. Slutsats

Syftet med studien var att undersöka lärares arbete med brottsförebyggande insatser i skolan samt att analysera hur lärare uppfattar och implementerar dessa insatser. Genom att besvara forskningsfrågorna har vi fått en djupare förståelse för rollen och effekten av lärarnas brottsförebyggande arbete.

Lärare uppfattar sin roll i det brottsförebyggande arbetet som en del av fostransuppdraget. Detta beskrivs som att vara en god förebild vilket främst realiserar genom anknytning till eleverna i skolans sociala och pedagogiska miljö. Vidare syns en divergens kopplat till hur aktiv läraren bör vara i denna roll. Lärares uppfattningar skiljer sig inte från tidigare forsknings resultat kopplat till hur skolledare uppfattar rollen.

Både social och situationell prevention genomsyrar lärarens dagliga arbete. Däremot framgår att situationell prevention är mer distinkt i lärarens yrkesutövning, medan arbetet med social prevention ofta kräver samverkan med annan personal med spetskompetens. Den situationella preventionen som genomsyrar det dagliga arbetet består i att övervaka elever och stänga av elever. Social prevention i lärarens dagliga arbete kan kopplas till samverkan med elevhälsa och skolledning, samt att den avser stärka delaktigheten med, och anknytningen till, eleven.

Lärare lyfter samverkan med vårdnadshavare som en central aspekt. När kommunikationen med vårdnadshavarna fungerar är det en möjlighet i det brottsförebyggande arbetet och vice versa. Vidare ser lärare tiden som både en utmaning och möjlighet eftersom eleverna är i skolan stora delar av sin vardag men samtidigt träffar de sällan samma lärare under en längre tid. Lärare beskriver svårigheter med gränsdragning och den mänskliga faktorn kopplat till skolans brottsförebyggande arbete. Det framkommer även att lärarens roll och dennes

utmaningar och möjligheter att verka brottsförebyggande påverkas av vilka arbetsätt som finns att tillgå.

Referenser:

Aardal, B & Bergh, J. (2022) *The 2021 Norwegian election, West European Politics*, 45:7, 1522-1534, DOI: 10.1080/01402382.2022.2062136

Alm, S., Brolin Låftman, S., Sandahl, J. & Modin, B. (2019) 'School effectiveness and students' future orientation: A multilevel analysis of upper secondary schools in Stockholm, Sweden', *Journal of Adolescence*. 70: 62-73.

Arbetsmiljöverket. (2023). *Hot och våld i skolan*. Från: <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/inspektioner-utredningar-och-kontroller/inspektion/aktuella-inspektioner/hot-och-vald-i-skolan/>

Assbring, M, Lindbäck, S, Strandberg, A. (2023). *Skolans roll i det brottsförebyggande arbetet* [Elektronisk resurs]. Skolverket.

Berg, G., Gustafsson, C. & Karlsson, R. (2020). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. (Tredje upplagan). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3, 77-101.

Brottsförebyggande rådet. (2000). *Stöld, våld och droger bland pojkar och flickor i årskurs nio. Resultat från tre självdeklarationsundersökningar*. Stockholm: Fritzes.

Brottsförebyggande rådet. (2010). *Brott bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från skolundersökningen om brott åren 1995–2008*. Stockholm: Fritzes.

Brottsförebyggande rådet. (2022). *Skolundersökningar om brott: Om utsatthet för och delaktighet i brott*. Stockholm: Fritzes.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3., [rev.] uppl.). Malmö: Liber.

Carlsson, C. (2014) *Continuities and Changes in Criminal Careers*. Dissertation. Stockholm: Stockholm University. Department of Criminology.

Ceccato, V., & Wilhelmsson, M. (2011). The impact of crime on apartment prices: Evidence from Stockholm, Sweden. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 93(1), 81–103. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2011.00362.x>

Dahlstedt, M & Olson, M, *Utbildning, demokrati, medborgarskap* (Malmö 2013).

Dean G. Kilpatrick, Benjamin E. Saunders, Angelynne Amick-McMullan, Connie L. Best, Lois J. Veronen, Heidi S. Resnick. (1989). Victim and crime factors associated with the development of crime-related post-traumatic stress disorder, *Behavior Therapy*, Volume 20, Issue 2, Pages 199-214.

Estrada, F., Flyghed, J., & Nilsson, A. (2022). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Studentlitteratur AB.

Farrington, D.P. (1996). The Development of Offending and Antisocial Behavior from Childhood to Adulthood. I Cordella, P. & Siegel, L. (Red.), *Readings in Contemporary Criminological Theory* (ss.107-120). Boston: Northeastern University Press.

Farrington, D. P., & Welsh, B. C. (2007). *Saving children from a life of crime: early risk factors and effective interventions*. Oxford: Oxford university press.

Fejes, A & Dahlstedt, M, *The confessing society: Foucault, confession, and practices of lifelong learning* (London 2012).

Granvik Saminathen, M. (2020) *Effective schools in a Segregated Landscape*. Dissertation. Stockholm: Stockholm University. Department of Public Health Sciences.

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.

Holmlund, H., Sjögren, A. & Öckert, B. (2019). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan: bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019*. Stockholm: Norstedts juridik.

Kathryn E. McCollister, Michael T. French, Hai Fang. (2010). *The cost of crime to society: New crime-specific estimates for policy and program evaluation*, *Drug and Alcohol Dependence*, Volume 108, Issues 1–2, Pages 98-109.

Kjær, A-M. (2022) *The Paradigm Shift of Danish Development Policy (1990–2020)*, *Forum for Development Studies*, 49:3, 345-371, DOI: 10.1080/08039410.2022.2080762

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Tredje [reviderade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Lab, S.P. (2020) *Crime Prevention. Approaches, Practices, and Evaluations*. New York: Routledge. Taylor and Francis Group.

Martinsson, J. (2021). De politiska sakfrågorna inför valet 2022–Hur ser spelplanen ut?. Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) *Ingen anledning till oro*. Göteborg: SOM-institutet.

Morse, J.M. (2004), Purposive sampling. I: M.S. LewisBeck, A. Bryman & T.F. Liao (red.), *The Sage encyclopedia of social science research methods*. (3 vol.) Thousand Oaks, CA: Sage.

Polismyndigheten. (2023). *Utsatta områden – polisens arbete*. Från <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>

Robson, C. & McCartan, K. (2016). *Real world research: a resource for users of social research methods in applied settings*. (Fourth Edition). Hoboken: Wiley.

Sandahl, J. (2014). *Skolan som skyddsfaktor: Om skolans betydelse för att avstå från kriminalitet bland ungdomar i Stockholms stad*. Utvecklingsenheten.

Sandahl, J. (2021). *Juvenile crime in context: the significance of school affiliation*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2021. Stockholm.

Skolinspektionen. (2020). *Skolors arbete med trygghet och studiero: En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018-2019*. Skolinspektionen.

Sivertsson, F. (2018) *Criminal Careers in the Long run. Patterns and Predictions of Criminal Convictions across Age, Time, and Gender*. Dissertation. Stockholm: Stockholm University, Department of Criminology.

Sverige 1940 års skolutredning (1946). *1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar 6 Skolans inre arbete: synpunkter på fostran och undervisning*. Stockholm

Sverige. Att vända frånvaro till närvaro - en utredning om problematisk elevfrånvaro (2016). *Saknad!: uppmärksamma elevers frånvaro och agera: betänkande*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

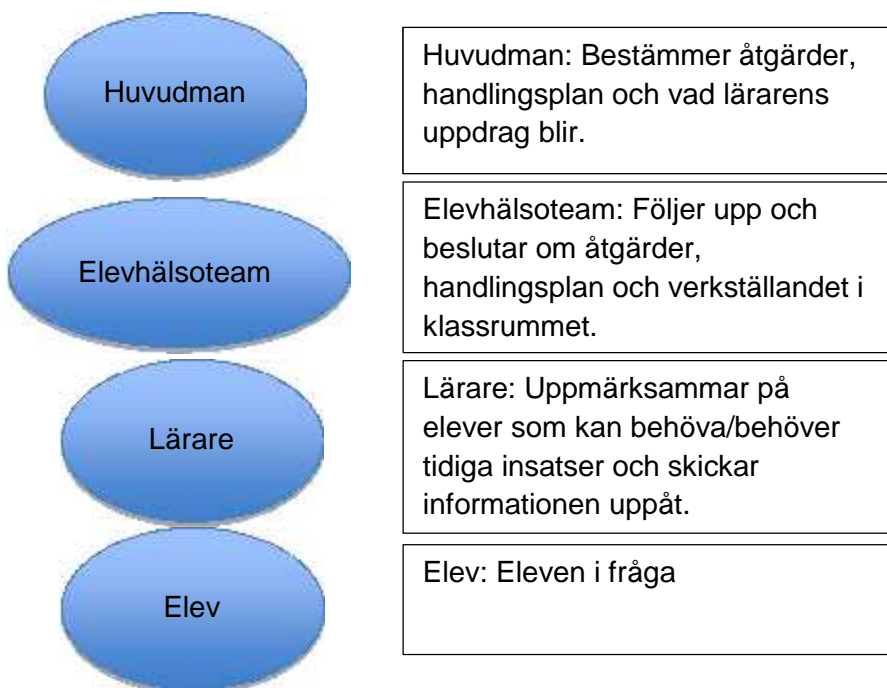
Wahlgren, P. (2014). *De laglydiga. Om skolans brottsförebyggande fostran*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2014. Stockholm. Från: <http://su.divaportal.org/smash/get/diva2:762110/FULLTEXT01.pdf>

Westerdahl, S, Nilvall, K, Hallin, P & Gerell, M. (2020). *Att vända utvecklingen: från utsatta områden till trygghet och delaktighet*. Malmö: Malmö universitet.

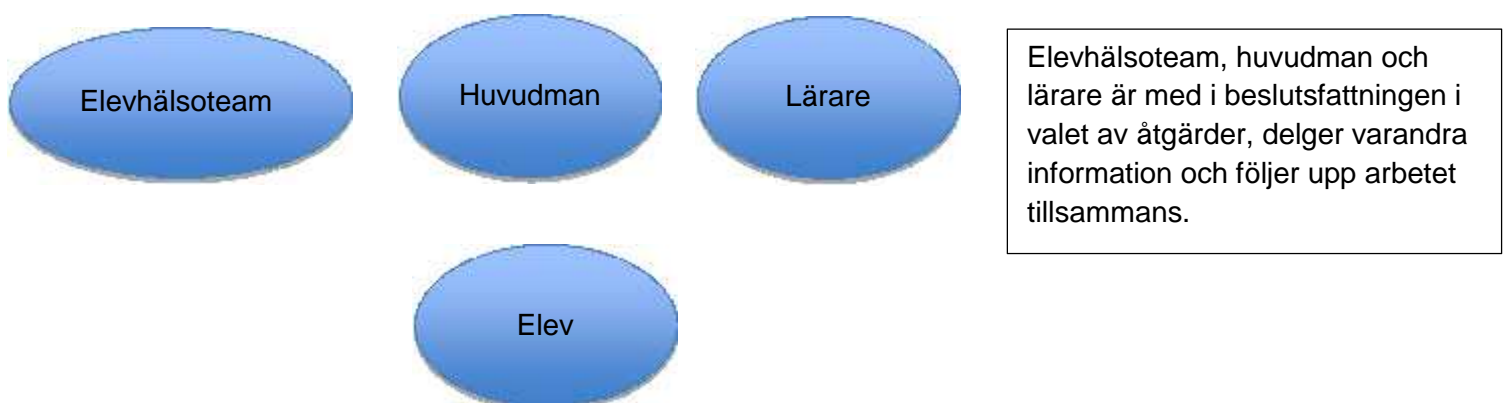
Bilaga 1

Följande bilaga förtydligar studiens beskrivning av top-down och horisontellt arbetssätt.

Top-down arbetssätt:

Horisontellt arbetssätt:

Bilaga 2

Intervjuguide för uppsatsskrivning
Adam Rydberg & Filip Krstic

Tema 1: Bakgrund

Hur länge har du jobbat som lärare?

Inom vilka ämnen jobbar du?

Vilken kommun arbetar du i?

Tema 2: Lärares uppfattningar om brottsförebyggande arbete

Kan skolan som verksamhet vara brottsförebyggande? Varför? Varför inte?

Anser du att det är en del i lärarens uppdrag att förebygga brottslighet?
Varför? Varför inte?

Är det ett uppdrag som skolledning har tilldelat dig eller läggs ansvaret på den enskilde läraren i aspekter av engagemang, motivation och förutsättningar i det brottsförebyggande arbetet?

Tema 3: Skolans metoder i brottsförebyggande arbetet

Finns det åtgärder eller metoder som du har fått för att arbeta brottsförebyggande?

Hur ser det ut när du använder dig av dessa?

Tema 4: Utmaningar och möjligheter med brottsförebyggande arbetet

Vilka utmaningar och möjligheter ser du som lärare med det brottsförebyggande arbetet?

Finns det specifika utmaningar med brottsförebyggande på just din skola?